

Sociaal emotioneel beleid

OBS De Driehoek

Algemeen

De basis van onze zorgstructuur¹ is het pedagogisch/didactisch klimaat in de klas (zorgniveau 1) waar de leerkracht verantwoordelijk voor is. Er wordt gewerkt met heterogene groepen (zie visie schoolplan) zodat kinderen van elkaar en met elkaar leren. Leerkrachten werken handelings- en opbrengstgericht². Dit wil zeggen dat we in het onderwijs cyclisch en planmatig werken. We stemmen het onderwijs didactisch en pedagogisch zo goed mogelijk af op de onderwijsbehoeften van de kinderen zodat ze zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen en het fundamentele niveau IF door 85% van de leerlingen wordt behaald en het streefniveau IS door 65%. De referentieniveaus en de tussendoelen die hier naar toe leiden, zijn de basis voor het onderwijsaanbod. Er wordt adaptief onderwijs gegeven, waarbij uitgegaan wordt van de drie basisbehoeften relatie, competentie en autonomie.

Tegelijkertijd is passend onderwijs een feit, wat betekent dat elke leerling onderwijs krijgt dat passend is bij zijn onderwijsbehoeften.

Passend onderwijs en Opbrengstgericht werken:

Deze twee ontwikkelingen – opbrengstgericht werken en passend onderwijs- maken dat OBS De Driehoek opbrengstgericht passend onderwijs biedt aan alle leerlingen.

OBS De Driehoek is daarom gestart met de invoering van de 1-zorgroute van WSNS+. De 1-zorgroute is niet ontwikkeld om opbrengsten te verhogen. Wel is deze bedoeld om onderwijs passend te maken aan de onderwijsbehoeften van alle leerlingen. OBS De Driehoek heeft deze verbonden met opbrengstgericht werken. Dit betekent voor het team dat we verder zijn gegaan met “1 Stap verder met 1-zorgroute”, wat het redeneren van algemeen naar specifiek tot gevolg heeft³. De focus ligt daarbij eerst op de groep en de cruciale leermomenten in die groep. Het onderwijs is aangepast aan onze leerlingpopulatie, waardoor het aantal leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is afgenomen. Na de groepsfocus, de algemene aanpak, kijken we naar de kinderen met de specifieke onderwijsbehoeften.

Algemene aanpak

Op OBS De Driehoek werken we met een onderwijscontinuüm wat bestaat uit drie onderwijsarrangementen. Het onderwijscontinuüm is te zien als een antwoord op drie clusters van onderwijsbehoeften. Het basisarrangement, verdiept arrangement (subgroep sterk) en intensief arrangement (subgroep zwak). Bij alle drie de onderwijsarrangementen gaan we uit van de cruciale onderwijsleermomenten van de basisstof.

¹ 5 Zorgniveaus van WSNS: 1: handelen in de klas, 2 extra zorg, 3 inzet externen, 4 diagnostiek, 5 verwijzing.

² Pameijer N. en Beukering van T. (2008). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor de intern begeleider. Samen met leraar, ouders en kind aan de slag*, Acco

³ in het zorgplan van OBS De Driehoek 2010-2015 is de redenering nog van specifiek naar algemeen.

Cognitief betekent dit hoe hoger het resultaat des te minder instructietijd een kind van de leerkracht nodig heeft en meer processturing krijgt. Hoe lager, des te meer instructietijd en hoe meer inhoudelijke sturing.

Sociaal-emotioneel sterk betekent dat kinderen meer sociale vrijheid aankunnen en aan de onderzijde zitten kinderen die meer sociale structuur nodig hebben.

Na groep 4 wisselen over het algemeen nog maar weinig leerlingen van onderwijsarrangement. Voor het overgrote deel van de leerlingen in een groep continueren we het onderwijsaanbod. De tussenstap van het bepalen van de onderwijsbehoeften wordt voor hen overgeslagen. Er zijn echter leerlingen bij wie we wel specifieke onderwijsbehoeften gaan benoemen. Dat zijn de leerlingen die (nog) onvoldoende profiteren van het onderwijsarrangement dat zij ontvangen. Het aanbod is niet passend bij hun onderwijsbehoeften.

We signaleren deze leerlingen door wat we waarnemen. Vanuit de didactische indeling van Geelhoed (2011) betekent dit dat als de vaardigheidsontwikkeling van de leerling naar verwachting is, het meestal wel goed zit met de beheersing van de deelvaardigheden en met de toepassing van de leerstrategieën die hieronder liggen.

Als de vaardigheidsgroei van een leerling niet naar verwachting is, moeten we zeker checken of een leerling gedijt. Dit gaat over het welbevinden, de taakhouding en het sociale gedrag van de leerling.

Specifieke aanpak

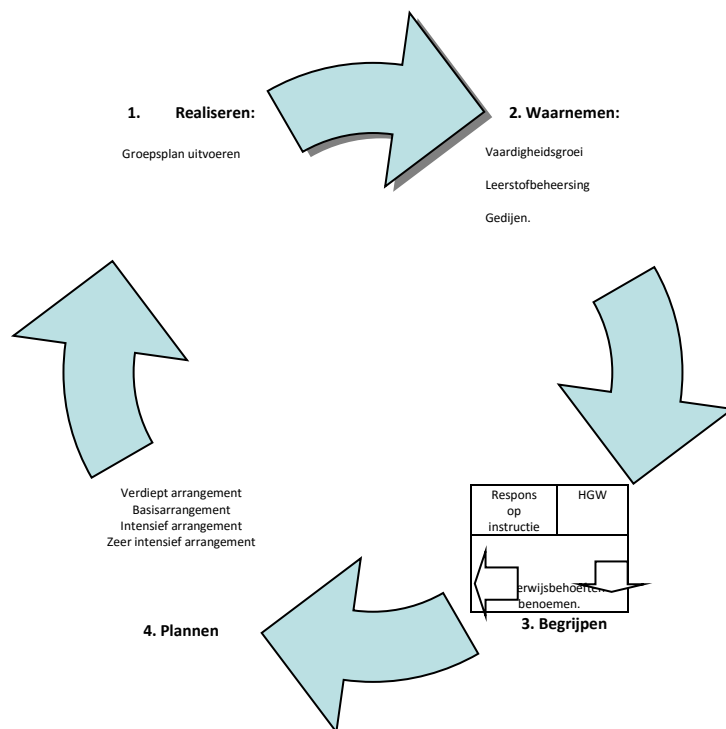
Een kind met specifieke onderwijsbehoeften kan worden gesignaleerd met behulp van de volgende 3 criteria:

1. De leerling maakt onvoldoende groei door in zijn vaardigheidsontwikkeling.
2. De leerling heeft een hiaat in zijn leerstofbeheersing.
3. De leerling gedijt niet

Indien specifieke onderwijsbehoeften benoemd moeten worden kan dit leiden tot een individuele maatregel die vrijwel altijd plaatsvindt binnen een van de drie onderwijsarrangementen in het groepsplan. Het aantal individuele aanpakken in een groep moet beperkt blijven tot maximaal 20% van de leerlingen in de groep.

Het benoemen van specifieke onderwijsbehoeften doen we door voor de gesignaleerde leerlingen handelingsgerichte gegevens te verzamelen in het groepsoverzicht. Dit zijn gegevens die betrekking hebben op de onderwijsleersituatie. En deze bestaat uit de taak, de instructie, de deelvaardigheden die nodig zijn om de taak te maken en de taakaanpak. De informatie wordt verdeeld in twee categorieën. Die van de stimulerende en belemmerende factoren. De analyse mondt uit in de beschrijving van de onderwijsbehoefte. Deze bestaat uit een doel en wat er nodig is om dit te bereiken.

In 1 stap verder met 1 zorgroute ziet handelingsgericht werken met groepsplannen er als volgt uit:

Op OBS De Driehoek wordt gewerkt met 2 planperiodes van 20 weken per schooljaar. Na 10 weken is er een tussenevaluatie waarbij de focus ligt op de leerstofbeheersing van de hele groep en de evaluatie en bijstelling van de individuele maatregelen. Na 20 weken zit de focus in de evaluatie op de opbrengsten op vaardigheidsniveau, de leerstofbeheersing en het gedijen. Deze gegevens leiden tot onderwijskundige en individuele maatregelen. In het groepsplan wordt geëvalueerd op het leerkrachtgedrag. In het groepsoverzicht wordt de individuele maatregel geëvalueerd op het leerling-gedrag.

1. Realiseren

Het basisarrangement pedagogisch handelen:

Op OBS De Driehoek wordt het criterium gehanteerd dat elke leerling door het basisarrangement pedagogisch handelen voldoende welbevinden, taakhouding en gedrag laten zien dat stimulerend is voor het leerproces.

Vanuit het basisarrangement op OBS De Driehoek wordt wekelijks preventief de kanjermethodiek⁴ (Weide, 2003) gebruikt in een les om betrouwbaar, constructief en authentiek gedrag te stimuleren. Kinderen leren “onhandig” gedrag te herkennen en hun gedrag te veranderen in kanjergedrag. De leerkrachten zijn gecertificeerd kanjertrainer.

2. Waarnemen

Tevens observeren de leerkrachten de kinderen in de groep en buiten de klas. Tijdens het dagelijks spel buiten, zijn alle leerkrachten op het speelplein aanwezig, waarin tijd is voor overleg, observatie en de inzet van de kanjermethodiek.

Daarnaast gaan intern begeleider en directie twee keer per jaar op klassenbezoek. De intern begeleider bezoekt de groep om samen met de leerkracht te kijken welke condities in de groep van belang zijn voor het clusteren van de kinderen en het opstellen van het nieuwe groepsplan. Intern begeleider kijkt mee naar wat nodig is om kinderen beter te laten gedijen.

Tevens zijn gesprekken met ouders een voortdurende bron van informatie. Ouders zijn altijd welkom in de school en leerkrachten maken altijd tijd voor ouders.

Signalering Groep 1-4: KIIK!

⁴ Fodok & Seminarium voor Orthopedagogiek (1987, 1996, 2005)

Om de kinderen in de onderbouw zo goed mogelijk te begeleiden, om tijdig voorsprong of achterstand te signaleren en het onderwijsaanbod af te kunnen stemmen op de behoeften van de kinderen, is het belangrijk om een duidelijk beeld te hebben van het verloop van de ontwikkeling.

Voor het systematisch observeren en registreren van de ontwikkeling bij kinderen in de onderbouw waarbij kinderen worden vergeleken ten opzichte van hun eigen leeftijd, maken de leerkrachten van groep 1 tot en met 4 gebruik van KIJK!.

In oktober en april wordt KIJK! geregistreerd. Het ontwikkelingsprofiel dat met behulp van KIJK! wordt samengesteld bestaat uit basisgegevens (basiskenmerken, betrokkenheid en risicofactoren) en de ontwikkelingslijnen (de KIJK-lijnen⁵):

- Zelfbeeld,
- Relatie met volwassenen,
- Relatie met andere kinderen,
- Spelontwikkeling,
- Taakgerichtheid/zelfstandigheid

Wij gaan op OBS De Driehoek uit van wat het kind reeds kan. In het ontwikkelingsprofiel van KIJK! is direct zichtbaar in hoeverre er, in vergelijking met het vorige registratiemoment, sprake is van vooruitgang. Daarnaast willen we ook weten hoe de stand van de ontwikkeling van het kind zich verhoudt tot wat gangbaar is. Daarom kan gesproken worden van een signaal wanneer de ontwikkelingsleeftijd 6 maanden of meer hoger of lager ligt dan de biologische leeftijd.

In groep 3-4 wordt KIJK! afgenomen waarbij Tekenontwikkeling en Logisch denken wordt geregistreerd in plaats van Taakgerichtheid/zelfstandigheid en Spelontwikkeling.

De basiskenmerken, vrij zijn van emotionele belemmeringen, nieuwsgierig, ondernemend en onderzoekend zijn, zelfvertrouwen hebben en over een stabiel zelfbeeld beschikken, zijn ontleend aan het model basisontwikkeling⁶. Deze kenmerken zijn zowel voorwaarde als doel voor een optimale ontwikkeling. Bij de observatie en registratie hebben we gekozen voor de globale aanpak waarbij op basis van de indrukken uit de afgelopen periode een beeld wordt gevormd in relatie tot het karakter, het eigene van het kind in diens leeftijd, wat wordt aangegeven met +, +- of -.

Het begrip betrokkenheid is meer dan bezig zijn alleen. Het kind moet zijn activiteit ook emotioneel doorleven⁷. Betrokkenheid slaat niet op de inhoud van de activiteit maar op de kwaliteit ervan. Aan de hand van vijf niveaus (schalen) wordt de betrokkenheid geregistreerd. Wij maken gebruik van een globale, gemiddelde indruk over een langere periode. Bij de interpretatie wordt 3,5 als gemiddelde en als grens genomen. Ligt de beoordeling op of boven deze grens dan is sprake van een redelijke tot goede betrokkenheid. Een hoge mate van betrokkenheid is zeer bevorderlijk voor de ontwikkeling. Bij kinderen die lager dan 3.5 scoren is er dus sprake van een signaal. Bij hen bestaat het gevaar dat hun ontwikkeling stagneert of vertraagt doordat ze onvoldoende uit hun spel halen.

Factoren in het handelen van kinderen die hun totale ontwikkeling kunnen belemmeren worden bij KIJK! Risicofactoren genoemd. We scoren impulsiviteit, passiviteit, slechte selectieve aandacht, gebrekkige analyse en structurering, geringe wendbaarheid en grote vermoeidheid. De basale tekorten in het handelen van kinderen komen vaak in combinatie voor. Genoemde risicofactoren staan niet op zichzelf. Ze zijn nauw verweven met de basiskenmerken en betrokkenheid en spelen tezamen met deze, een centrale rol in de ontwikkeling van (jonge) kinderen.

⁵ Bazalt (2005)

⁶ Janssen-Vos, F., 1990

⁷ Van Parreren, 2001.

Binnen KIIK! wordt de interpretatie van de ontwikkelingslijnen van een kind steeds gekoppeld aan de basisgegevens.

Het aantal aanwezige signalen in combinatie met de ernst ervan zijn mede bepalend voor de leer- en ontwikkelingsmogelijkheden van het kind.

KIIK! Wordt twee keer per jaar in oktober en april geregistreerd.

Samengevat kan gezegd worden dat signalering het hele jaar door kan plaatsvinden. Twee keer per jaar wordt een kind uit groep 1 tot en met groep 4 standaard onder de loep genomen wordt.

(oktober en april) en aanpassingen nodig kan hebben in het onderwijs op de specifieke onderwijsbehoeften (zorgniveau 2) wanneer:

- de ontwikkelingsleeftijd 6 maanden of meer hoger of lager ligt dan de biologische leeftijd.
- Betrokkenheid lager dan 3.5 scoort.
- De risicofactoren worden gesignaleerd.

Deze aanpassingen worden benoemd in de evaluatie van het groepsplan na 10 weken en verwerkt in het groepsoverzicht.

Signalering Groep 5-8: Scol

Om de sociale competentie te volgen en een kind te kunnen signaleren, nemen leerkrachten van groep 5 tot en met 8 twee keer per jaar, in oktober en april, de Sociale Competentie Observatie Lijst (Scol) af. De SCOL bestaat uit 26 vragen die concreet sociaal competent gedrag beschrijven. Er zijn vanzelfsprekend veel meer sociaal competente gedragingen dan in de SCOL zijn opgenomen. De vragen dienen beschouwd te worden als voorbeelden van sociaal competent gedrag. Het blijkt namelijk dat veel sociaal competente gedragingen uiteindelijk te herleiden zijn tot deze 26 vragen. De 26 vragen zijn ondergebracht in acht categorieën van sociaal competent gedrag. Vooraf worden de vragen klassikaal uitgelegd en wordt besproken hoe de vraag geïnterpreteerd dient te worden.

De acht categorieën zijn:

1. Ervaringen delen
2. Aardig doen
3. Samen spelen en werken
4. Een taak uitvoeren
5. Jezelf presenteren
6. Een keuze maken
7. Opkomen voor jezelf
8. Omgaan met ruzie

De bovenbouwleerlingen (groep 6 tot en met 8) beantwoorden ook twee keer per jaar de vragen van de leerling Scol. Met de leerling Scol wordt het oordeel van de leerling over zijn eigen sociale competentie gemeten. De uitkomsten kunnen samen met de resultaten van de Scol worden gebruikt als aanknopingspunten voor het onderwijs in sociale competentie zowel op groeps- als op individueel niveau.

Om de Scol in te vullen, vergelijkt de leerkracht in het regulier onderwijs het gedrag van de leerling met het gedrag van leeftijdsgenoten. Deze vergelijking levert “problemen” op bij het invullen van de Scol voor LGF-leerlingen. Als de sociale competentie van de leerling op de reguliere wijze gescoord wordt, zal dit regelmatig een eenzijdig negatief beeld van de sociale competentie van de leerling opleveren. In het speciaal onderwijs worden de leerlingen daarom vergeleken met leeftijdsgenoten met een zelfde stoornis of beperking functionerend binnen de (veilige) setting van de school. Als de

sociale competentie van de zorgleerling in het regulier onderwijs op deze wijze wordt gescoord, zal het beeld van de sociale competentie waarschijnlijk te positief zijn in vergelijking met zijn klasgenoten. Op OBS De Driehoek wordt de leerling met LGF vergeleken ten opzichte van zichzelf.

Samengevat kan gezegd worden dat dat signalering het hele jaar door kan plaatsvinden. Ook een kind uit groep 5 tot en met groep 8 wordt twee keer per jaar volledig onder de loep genomen (oktober en april). Het kind kan aanpassingen nodig hebben in het onderwijs op de specifieke onderwijsbehoeften (zorgniveau 2) wanneer:

- De leerling onvoldoende scoort.
- De leerkracht onvoldoende scoort.
- Of beide onvoldoende scores.

Dit betekent dat het kind niet gedijt. Niet gedijen gaat over pedagogische afstemmingsproblemen. Deze belemmeren het leerproces.

De leerkracht gaat in gesprek met het kind. Blijkt de zorg daarna groot te zijn dan krijgt dit kind een plek in het groepsoverzicht bij gedijen en evalueer je in het groepsplan. Als het kind twee keer onvoldoende scoort wordt de sociaal emotionele ontwikkeling van dit kind expliciet besproken in de groepsbespreking/leerlingbespreking. Scoort een kind onvoldoende op een deelvaardigheid dan wordt in een gesprek met dit kind besproken hoe hem of haar deze vaardigheid te laten ontwikkelen. Het kind hoeft dan nog geen plek te krijgen in het plan.

Indien nodig kan het Portfolio Sociale Competentie ingezet worden. Het Portfolio is een werkwijze waarmee de leerkracht op individueel niveau werkt aan de ontwikkeling van de sociale competentie van een leerling. Het Portfolio wordt ingezet op het moment dat de onderwijsbehoeften van het individuele kind niet past in het groepsplan. Deze aanpak wordt geregistreerd in het handelingsplan van het individuele kind. Tevens wordt het Portfolio vaak ingezet als middel bij het handelingsplan voor een kind met een leerling-gebonden Financiering Rec 4.

3. Begrijpen

De resultaten worden verwerkt in een individueel rapport en een groepsoverzicht.

De informatie uit de individuele rapporten en het groepsoverzicht, worden gebruikt voor:

- de analyse op schoolniveau waarvoor de intern begeleider verantwoordelijk is. De analyse wordt in februari en juni meegenomen in de schoolzelfevaluatie. Hierbij wordt uitgegaan van 80% gemiddelde en bovengemiddelde score. Deze registratie wordt besproken met het team.
- de analyse op groepsniveau. Deze wordt geregistreerd in de evaluatie van het pedagogisch handelen in het groepsplan. De leerkracht is verantwoordelijk.
- de analyse op kindniveau. De wordt geregistreerd in de aanscherping van het groepsoverzicht in de evaluatie van individuele maatregelen, het gedijen, stimulerende en belemmerende factoren en indien nodig het benoemen van de specifieke onderwijsbehoeften in het groepsoverzicht. De leerkracht is verantwoordelijk. De leerkrachten voegen een kopie van het groepsoverzicht van KIIK en Scol toe als bijlage.
- het opstellen van het nieuwe groepsplan waarin de benodigde aanpak en de clustering in 3 subgroepen (basis, intensief en verdiept arrangement) verwerkt wordt in het pedagogisch handelen. De leerkracht is verantwoordelijk.

Opbrengstgericht passend onderwijs

In oktober staat de overdracht groepsbespreking gepland, gehouden door leerkracht en internbegeleider, waarbij de evaluatie van het (algemene) groepsoverzicht (opgesteld in juni met nieuwe didactische en pedagogische resultaten, waarvoor vorige leerkracht verantwoordelijk) en het nieuwe groepsplan (opgesteld in augustus, waarvoor nieuwe leerkracht verantwoordelijk) leidend is. Het doel van deze overdrachtbespreking is om te inventariseren of specifieke onderwijsbehoeften gesignaleerd worden en of aanpassingen in de afstemming van het onderwijs in deze groep met deze

leerkracht nodig zijn. Er wordt gestart met de onderwijskundige evaluatie en de vergelijking van de groepsstandaarden met de ambitie schoolstandaarden uit de schoolzelfevaluatie. Daarna volgt de toepassing van het principe van respons op instructie en het signaleren van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften met deze nieuwe groep. Dit alles mondt uit in de vaststelling van de onderwijskundige en individuele maatregelen voor het komende halfjaar.

In de groepsbesprekingen in februari en juni wordt de evaluatie van het groepsplan en het nieuwe groepsoverzicht als leidraad genomen. Aanpassingen in de afstemming van het onderwijs worden geïnventariseerd zodat de leerkracht na de groepsbespreking voldoende input heeft voor de opzet van het nieuwe groepsplan. De intern begeleider vat de informatie samen voor de directeur.

Leerlingbespreking

Wanneer de onderwijsbehoeften van een kind niet passen in het nieuwe groepsplan en of de onderwijsbehoeften van het kind niet duidelijk zijn, wordt het kind besproken in de interne leerlingbespreking (zorgniveau 2). De leerkracht van de groep is verantwoordelijk voor de voorbereiding van deze bespreking, de intern begeleider is gespreksleider, een leerkracht uit het team is tijdbewaker en een leerkracht uit het team is notulist. Voorafgaand aan de leerlingbespreking worden ouders om toestemming gevraagd.

Ouders

Ouders krijgen in januari en juni een terugkoppeling van de pedagogische gegevens in het verslag en tijdens het oudergesprek in november waarin de veranderingen in de aanpak van het onderwijs afgestemd op de specifieke onderwijsbehoeften van het kind worden besproken.

Er kan een pedagogisch-didactisch onderzoek verricht worden en op basis van de verzamelde gegevens stelt de leerkracht (eventueel samen met de IB-er) het algemene groepsplan bij. Ouders worden door de leerkracht uitgenodigd voor een gesprek en op de hoogte gebracht van de bijzonderheden in dit plan t.a.v. hun kind. De leerkracht voert dit plan in de groep uit en indien nodig krijgen ouders een rol in de uitvoering. Na een periode van 12 tot 20 weken wordt het plan geëvalueerd met alle betrokkenen.

Wanneer de specifieke onderwijsbehoeften te omvangrijk zijn om uit te voeren bij het algemene groepsplan wordt een individueel ontwikkelingsperspectief opgesteld.

Zijn er na de gevoerde interne leerlingbespreking en de uitvoer van het handelingsplan onduidelijkheden dan is de interne leerlingbespreking de schakel naar de bovenschoolse zorg binnen het samenwerkingsverband of in de regio.

In geval van medische of psycho-sociale problematiek kan de intern begeleider de casus eerst voorleggen aan het bovenschools zorgteam (ZT). Zes keer per jaar heeft de intern begeleider overleg met de opvoedondersteuners van het Centrum Jeugd en Gezin van Laarbeek. Indien nodig kan de casus ook voorgelegd worden aan het bovenschools Zorg- en adviesteam (ZAT) waarin ook de leerplichtambtenaar en de politie zitting heeft.

Indien de school na herhaalde inspanningen niet in staat is om tegemoet te komen aan de specifieke onderwijsbehoeften van het kind kan in de leerlingbespreking het besluit genomen worden om het kind via een verwijzing van de huisarts of door arts GGD, voor extern handelingsgerichte diagnostiek aan te melden. Door de leerkracht (ondersteund door de intern begeleider) wordt op basis van schoolspecifieke informatie en de gegevens uit eventueel extern onderzoek (bijv. logopedie) aanpassingen verwerkt in het groepsplan of individueel ontwikkelingsperspectief. Dit plan wordt periodiek geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal men beslissen over de voortgang.

We hebben als school drie criteria voor onze grenzen van zorg geformuleerd:

- Het kind zelf zit niet lekker in zijn vel en is gebaat bij een andere, aangepaste omgeving.
- De fysieke, sociaal-emotionele, cognitieve en/ of psychische ontwikkeling van het kind en/ of de groep verloopt niet optimaal. Hierbij wordt uitgegaan van het ontwikkelingsperspectief van het individuele kind en de groepsplannen.
- De sociale en of fysieke veiligheid voor het kind, andere kinderen en de leerkracht kan niet gegarandeerd worden.

Als vervolgens blijkt dat het team handelingsverlegen is en het onderwijs niet meer kan worden afgestemd op de specifieke onderwijsbehoeften van het kind, om te voorkomen dat we onze grenzen van zorg bereiken, zullen we, in overleg met ouders, een toelaatbaarheidsonderzoek laten starten door ons bovenschools team Passend Onderwijs. Zij gaan in overleg met school en ouders en geven, op basis van deze gesprekken en het leerlingdossier al dan niet een toelaatbaarheidsverklaring af voor SO of SBO.

Vaststelling sociaal-emotioneel beleidsplan 2016

Opgemaakt door de directeur OBS De Driehoek te Aarle-Rixtel

Mevr. M.B.P Orelie-Everaert

Plaats: Aarle-Rixtel

Datum:

Handtekening:

Tot het onderhavige beleidsstuk heeft de Medezeggenschapsraad ingestemd bij besluit d.d.

De voorzitter van de MR van OBS De Driehoek

Dhr. D. Derks

Plaats: Aarle-Rixtel

Datum:

Handtekening: